

Sławomir Ropiak

Obecność Maryi w Liturgii godzin Adwentu

Salvatoris Mater 5/4, 94-119

2003

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

W polskiej pobożności w okresie Adwentu osoba Najświętszej Maryi Panny jest silnie obecna. Głównie przyczyniają się do tego popularne roraty¹, gdyż Liturgia godzin jako codzienna modlitwa ludu Bożego jest jeszcze raczej postulatem niż rzeczywistością wśród polskiego laikatu². Tymczasem Liturgia godzin Adwentu poświęca Maryi Pannie wiele miejsca³. Rodzi to pytania, w jakich poszczególnych godzinach i częściach Liturgii godzin w Adwencie wspomina jest Maryja, w jaki sposób jest ukazana oraz jakie główne treści mariologiczne występują w tym okresie.

W opracowaniu tematu przyjęta została kolejność poszczególnych części Liturgii godzin: hymny, antyfony, czytania, responsoria, prośby, modlitwy. Przy omawianiu wymienionych części wyszczególnione będą: Jutrznia (*Laudesy*), Nieszpory, Godzina czytań i Modlitwa w ciągu dnia (małe Godziny: *Tercja*, *Seksta* i *Nona*)⁴, a oprócz tego uwzględnione zostaną dwa okresy Adwentu do 16 i po 17 grudnia.

Ks. Sławomir Ropiak

Obecność Maryi w Liturgii godzin Adwentu

SALVATORIS MATER
5(2003) nr 4, 94-119

1. Obecność Maryi w hymnach adwentowych⁵

Wszystkie hymny adwentowe na Jutrznie przemilczają postać Najświętszej Maryi Panny. Wyjątek stanowi polski hymn *Otwórz się, niebo pokryte chmurami*⁶, podany jako drugi do wyboru,

w pierwszej części Adwentu do 16 grudnia. Pośrednio wspomina Maryję, gdy zapowiada przyście Zbawiciela i wzywa: *Otwórz się, ziemio, i wydaj swój Owoc / Zrodzony z Ojca i czystej Dziewicy*⁷. Maryja ukazana jest tu jako *czysta Dziewica*, która owocnie współpracowała

¹ W. ZALESKI SDB, *Rok kościelny*, Warszawa 1989, 22.

² Zob. B. NADOLSKI, *Pastoralny walor Liturgii godzin*, „Ateneum Kapłańskie” 75(1983) 371-378.

³ *Liturgia godzin. Codzienna modlitwa Ludu Bożego*, t. I, *Okres Adwentu, Okres Narodzenia Pańskiego*, Pallottinum 1982 (dalej: LiG I).

⁴ Pominęta zostanie Kompleta, gdyż jako modlitwa na zakończenie dnia kończy się antyfonami do Najświętszej Maryi Panny, które obowiązują w ciągu całego roku liturgicznego.

⁵ Zagadnienie to omówione zostało szczegółowiej w: S. ROPIAK, *Maryja w hymnach okresu Bożego Narodzenia*, „Salvatoris Mater” 4(2002) nr 4, 81-98.

⁶ LiG I, 128-129.

⁷ Por. Iz 45, 8; LiG I, 129, zwrotka 2 (dalej: zwr.).

z łaską Bożą⁸. Szerszy kontekst hymnu, mówiący o zrodzeniu, sugeruje Boskie macierzyństwo Maryi i Jej nienaruszone dziewictwo⁹.

Podobnie jak w Jutrzni tylko jeden hymn, w Nieszporach do 16 grudnia, pośrednio odsyła do Maryi, poprzez wspomnienie *łona czystej Dziewicy*. Jest nim powszechny hymn *Stwórco gwiazdzistych przestworzy*¹⁰, który wskazuje na czystość i dziewiczość Najświętszej Maryi Panny, oraz Jej Boże macierzyństwo¹¹; gdyż Jezus Chrystus, Stworzyciel i Odkupiciel ludzi, *z łona Dziewicy wyszedł zrodzony przez Nią w czystości*¹².

Dopiero pierwszy hymn na Nieszpory, odmawiany w Adwencie od dnia 17 grudnia, *Błogosławiona Maryjo*¹³, zawiera wiele treści o Najświętszej Maryi Pannie. W wersji polskiej już początkowe słowa hymnu skierowują uwagę na Maryję, wzywając Ją własnym imieniem¹⁴. Maryja, czczona jako czysta Dziewica (ma *łono dziewicze*), jest *błogosławiona*¹⁵; jest *Matką Słowa zrodzonego przez Ojca*; jest *Matką Boskiego Chrystusa*, którego *nosiła*; jest *Tą*, którą *Cień Wszemmocnego okrył* i *Duch życiodajny napelnił*; w końcu jest zarazem *Dziewicą i Matką*, a więc *Bramą Bożego przybytku, łaską wybrania zamkniętą*, która *tylko samemu Królowi święte podwoje otwarła*; jest *Matką łagodnego Króla*, który *przyszedł przez Nią na ziemię*¹⁶.

Hymny Godziny czytań w Adwencie nie poświęcają wiele miejsca Maryi, wspominają Ją tylko ogólnie jako *łono Dziewicy* i jako *czystą Matkę*. W pierwszym okresie Adwentu do 16 grudnia, tylko polski hymn (jako drugi do wyboru) *Słowo zrodzone przed światłem*¹⁷ czyni aluzję do Maryi, gdy poucza o poczęciu Chrystusa z Ducha Świętego

⁸ Konstytucja Dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*, w: *Sobór Watykański II*, Poznań 1968, 56 (dalej: LG).

⁹ *Breviarium Fidei. Wybór doktrynalnych wypowiedzi Kościoła*, opr. S. GŁOWA, I. BIEDA, Poznań 1988, VI, 6, 7, 8 (dalej: BF).

¹⁰ LiG I, 125; łac. *Cónditor alme síderum*, w: *Hymni instaurandii Breviarii Romani. Consilium ad exsequendam constitutionem de Sacra Liturgia*, Città del Vaticano 1968, nr 65 (dalej: HiBR); *Te decet hymnus. L'Innario della „Liturgia Horarum”*, red. A. LENTINI, Typis Polyglottis Vaticanis 1984, nr 71 (dalej: TDH); *Liturgia Horarum iuxta ritum romanum*, t. I, *Officium divinum ex decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Pauli PP.VI promulgatum*, Editio typica, Libreria Editrice Vaticana 1977, 113 (dalej: LH I).

¹¹ Por. Iz 7, 14; Mt 1, 18-25; Łk 1, 34-35; BF IV, 38; VI, 6, 7, 8.

¹² LiG I, zwr. 3, 125; por. LH I, 18: „egréssus honestíssima / Vírginis matris cláusula”.

¹³ LiG I, 281; por. łac. *Verbum salútis ómnium*; HiBR 69; TDH 747; LH I, 254.

¹⁴ LH I, 254; Łaciński tekst zachowuje kolejność kultu (*Laudes Christi et Mariae*). W wewnętrznej konstrukcji budowy zwrotki na początku eksponuje Chrystusa jako „Verbum salútis ómnium, patris ab ore pródiens”.

¹⁵ Por. LG 66; 67.

¹⁶ LiG I, 281.

¹⁷ TAMŻE, 127-128.

w *łonie Dziewicy*¹⁸. Również powszechny hymn w Godzinie czytań po 17 grudnia *Przyjdź, o Zbawicielu świata*¹⁹ wprost nie mówi o Maryi, ale wspomina Ją jako Matkę Słowa Wcielonego: *Słowo stało się człowiekiem / Biorąc ciało z czystej Matki*²⁰.

Przy omawianiu treści mariologicznych występujących w hymnach Modlitwy w ciągu dnia w Adwencie, należy zauważyć na samym początku, że tylko polskie hymny mówią o Maryi. Hymny te są dodatkowe i mogą być wykonywane przez cały Adwent²¹.

Hymn *Jasny Płomieniu miłości*²², wykonywany przed południem, ukazuje Maryję jako Tę, którą Duch Święty napełnił swoją obecnością i ubogacił darami²³. Maryja Panna została obdarowana szczególną świętością od pierwszej chwili swego poczęcia²⁴; stała się przybytkiem Ducha Świętego poprzez zamieszkanie w Niej *jasnego Płomienia miłości*²⁵; Dziewica Maryja została napełniona Bożą miłością²⁶; otrzymała od Ducha Świętego łaskę oświecenia rozumu i serca oraz umocnienie woli, czyli dary: rozumu, mądrości i męstwa²⁷. Najświętsza Dziewica Maryja napełniona *Tym, który wszystko ożywia*, w perspektywie tajemnicy wcielenia, jest Matką Bożą²⁸, gdyż za sprawą Ducha Świętego poczęła Syna Bożego – *Słowo zrodzone przez Ojca*; zarazem jest wzorem doskonałej współpracy z Duchem Świętym²⁹. Towarzyszy Ona ludowi Bożemu, który w Adwencie wyraża tęsknotę za przyjściem Pana i *poddaje się działaniu Ducha Świętego*³⁰. Wypatrywanie Pana, *razem z Maryją*, obejmuje jednocześnie oczekiwanie Pana, *który się ukrótce objawi* w Uroczystość Bożego Narodzenia, a także na końcu czasów przy powtórny przyjsciu³¹.

¹⁸ Zob. BF IX 40; B. STUBENRAUCH, *Pneumatologia-Traktat o Duchu Świętym (Traktat VIII). Podręcznik Teologii Dogmatycznej*, red. W. BEINERT, tł. P. Lisak, Kraków 1999, 59-63.

¹⁹ Łac. *Veni, redemptor gentium*; HiBR 68; TDH 75; LH I, 255; LiG I, 282-283.

²⁰ TAMŻE; łaciński hymn używa terminu *Dziewica*, a nie *Matka*: *Non ex virili semine, / sed mystico spiramine / Verbum Dei factum est caro / fructusque ventris floruit; / Alvus tumescit Virginis, / claustrum pudoris permanet, / vexilla virtutum micant, / versatur in templo Deus.*

²¹ LiG I, 130-132; 286-288.

²² TAMŻE, 130.

²³ TAMŻE, 130; 286, zwr. 1.

²⁴ LG 56.

²⁵ Por. BF VI 6; LG 53.

²⁶ Por. A. VALENTINI, *Z Maryją życie chrześcijańskie*, Warszawa 1989, 56-60.

²⁷ J. WOJTKOWSKI, *Mariologia*, Olsztyn 1995, 28.

²⁸ BF IV 33.

²⁹ Por. J. WOJTKOWSKI, *Mariologia...*, 41; S.C. NAPIÓRKOWSKI, *Z Chrystusem w znakach*, Lublin 1984, 43-44; 80-87.

³⁰ LiG I, 130.

³¹ Zob. W. GRANAT, *Dogmatyka katolicka. Eschatologia. Rzeczy ostateczne człowieka i wiara*, Lublin 1962, 260-273.

Hymn na Modlitwę południową rozpoczyna się prośbą wprost zanoszoną do Maryi: *Czysta Dziewico, Maryjo, / Przyczynno naszej radości, / Módl się za nami do Boga*³². Wskazuje na nienaruszone i wieczyste dziewictwo Maryi³³ oraz podkreśla Jej przywilej moralnej bezgrzeszności³⁴. Wezwanie *Przyczynno naszej radości*³⁵, w kontekście adwentowym, wyraża prawdę o czynnym udziale Dziewicy Maryi w dziele odkupienia poprzez zrodzenie Syna Bożego. Dzięki temu stała się przyczyną radości zbawionych³⁶. Zrodziła Pana, *by stał się naszym zbawieniem*. Oprócz tego wspomniana została uczynność i dobroć czystej Dziewicy, gdyż *poszła z pośpiechem przez wzgórze, by służyć matce Proroka*. Maryja jest wzorem wytrwałości i ohotnego wypełniania woli Bożej mimo wielkiego trudu, *kiedy słoneczne promienie paliły, a droga wiodła przez wzgórze*³⁷. Moralna świętość Maryi wzbudza zaufanie, zachęca do przedstawiania Jej prośb³⁸. Najświętsza Maryja Panna modli się *za nami do Boga*, jest Orędowniczką i Pośredniczką³⁹. Pielgrzymuje wraz z ludem Bożym w wędrowce wiary, krzepi go mocą wyproszonej łaski, pomaga *serca otworzyć na bliźnich potrzeby*, uprasza *miłość uczynną, wytrwałość w pracy i pokój*⁴⁰. Ponadto przez zrodzenie Zbawiciela przyczynia się do oddawania chwały Bogu przez zbawionych ludzi i nieustannego uwielbiania Trójcy Przenajświętszej.

Polski hymn na Modlitwę popołudniową *O Panie, który raczyłeś*⁴¹ wspomina pośrednio Boże macierzyństwo Najświętszej Maryi Panny oraz Jej nienaruszone dziewictwo⁴². Maryja została obdarowana łaską, gdyż Słowo Przedwieczne *raczyło zamieszkać w łonie Dziewicy*⁴³. Zatem łono Dziewicy stało się mieszkaniem Słowa Przedwiecznego.

³² LiG I, 131; 287.

³³ Zob. F. COURTH, P. NEUNER, *Mariologia-Maryja, Matka Chrystusa* (Traktat VI), *Eklezjologia-Nauka o Kościele* (Traktat VII), *Podręcznik Teologii Dogmatycznej*, red. W. BEINERT, tł. W. Szymon, Kraków 1999, 134-135.

³⁴ BF VI 84.

³⁵ Por. J. KUTNIK, *Litania loretańska*, Kraków 1983, 11-20.

³⁶ Zob. A. JANKOWSKI, *Biblijne miejsce Matki Chrystusa w zbawczym planie Boga*, w: *Drogi zbawienia. Od Biblii do Soboru*, red. B. PRZYBYLSKI, Poznań 1970, 258-261.

³⁷ LiG I, 131; 287, zwr. 2.

³⁸ Zob. C. NAPIÓRKOWSKI, *Matka naszego Pana*, Opole 1988, 16, 206; S. BUDZIK, *Maryja w tajemnicy Chrystusa i Kościoła*, Tarnów 1995, 153.

³⁹ Por. T. COLOMBOTTI, *Maria nella Liturgia delle Ore del tempo di Avvento*, „Rivista di Pastorale Liturgica” 16(1978) 091, 46-53.

⁴⁰ JAN PAWEŁ II, Encyklika *Redemptoris Mater*, w: *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 1, Kraków 1996, 295.

⁴¹ LiG I, 132; 288.

⁴² Por. A. KLAWEK, *Imię Maria. Et nomen virginis Maria* (Łk 1, 27), „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 4(1951) 56-58; J. GUITTON, *Jezus. Maryja*, przeł. I. Józefowiczowa, J. Rybałt, Warszawa 1966, 330-332.

⁴³ LiG I, 132; 288, zwr. 1.

2. Obecność Maryi w antyfonach adwentowych

Obecność Maryi najsilniej zaznaczona jest w antyfonach psalmodii Modlitwy w ciągu dnia. Na każdą małą Godzinę przeznaczona została antyfona wprost mówiąca o Najświętszej Maryi Pannie. Diametralnie inaczej jest z obecnością Maryi w antyfonach psalmodii Jutrzni, Nieszporów i Godziny czytań, które Jej nie wspominają, i to zarówno w niedziele Adwentu, jak i w dni powszednie. Jedyny wyjątek może stanowić antyfona *Moje serce raduje się w Panu, który poniża i wywyższa* (1 Sm 2, 1-10), dzięki umieszczonej pod spodem sentencji z Ewangelii, nadającej chrześcijański sens starotestamentowej pieśni: *Pan strącił władców z tronu, a wywyższył pokornych i głodnych nasycił dobrami* (Łk 1, 52-53)⁴⁴. Podobnie można wspomnieć o obecności słów wypowiedzianych przez Maryję w Godzinie czytań umieszczonych w postaci sentencji nadającej chrześcijański sens Psalmowi 89, 39-53: *Wzbudził Bóg moc zbawczą w domu Dawida* (Łk 1, 69)⁴⁵. Natomiast treści maryjne występują w antyfonach do pieśni Zachariasza w Jutrzni i do pieśni Maryi w Nieszporach, przy czym można zauważyć nierównomierną obecność Maryi w poszczególnych fazach Adwentu.

Do 16 grudnia Maryję wspomina tylko antyfona do pieśni Zachariasza na I Niedzielę Adwentu. W swej treści nawiązuje do słów anioła Gabriela wypowiedzianych podczas zwiastowania: *Nie lękaj się, Maryjo: Duch Święty zstąpi na Ciebie i w Twoim łonie Syn Boży zamieszka, alleluja*⁴⁶. Ukazuje pobożność Maryi doświadczającej bojaźni Bożej, która jest łaską i cnotą oraz wyrazem żywej wiary i szacunku wobec Boga⁴⁷. Antyfona zapowiada Boże macierzyństwo Najświętszej Maryi Panny za sprawą Ducha Świętego.

W okresie bezpośredniego przygotowania do Uroczystości Bożego Narodzenia w Jutrzni częściej wspomina się Matkę Bożą. Cztery antyfony do pieśni Zachariasza (19, 20, 22 i 24 grudnia) odnoszą się do Najświętszej Maryi Panny. Głównym źródłem treści antyfon, wskazujących na Maryję, są teksty biblijne. Na tekst antyfony *Zbawiciel świata wszędzie jak słońce i jak rosa na trawę zstąpi w łono Dziewicy, alleluja*⁴⁸, składają się słowa kantyku Zachariasza (Łk 1,

⁴⁴ TAMŻE, 715; Jutrznia II tydzień – środa.

⁴⁵ TAMŻE, 803; Modlitwa w ciągu dnia III tydzień – środa.

⁴⁶ Por. Łk 1, 30. 35; LH I, 123; *Spiritus Sanctus in te descendet, Mária: ne timeas, habébis in útero Filium Dei, allelúja*; LiG I, 139.

⁴⁷ STB, 91-92.

⁴⁸ LiG I, 19 grudnia, 308; por. LH I, 277; *Oriétur sicut sol Salvátor mundi, et descendet in úterum Vírginis sicut imber super gramen, allelúia*.

78) oraz proroctwo Micheasza (Mi 5, 6)⁴⁹. Maryja ukazana jest jako Ta, na której spełniają się proroctwa zapowiedziane przez Boga. Wyraźnie występuje tu prawda o dziewictwie Najświętszej Maryi Panny oraz zapowiedziane jest Jej Boże macierzyństwo⁵⁰.

Antyfona *Posłał Bóg anioła Gabriela do Maryi Dziewicy poślubionej Józefowi*⁵¹, nawiązuje do początku sceny zwiastowania (Łk 1, 26-27). Maryja ukazana jest jednocześnie jako Dziewica i dziewicza małżonka św. Józefa. W dalszym znaczeniu wyłania się obraz Maryi jako Dziewicy wybranej przez Boga, z którą On prowadzi dialog posyłając do Niej anioła⁵².

Słowa *Skoro głos Twego pozdrowienia zabrzmiał w moich uszach, poruszyło się z radości dzieciątko w moim łonie, alleluja*⁵³ są zapożyczeniem wyznania św. Elżbiety w czasie jej nawiedzenia przez Maryję (Łk 1, 44). Wyrażona tu została życzliwość Maryi pozdrawiającej krewną. Maryja ukazana jest jako przynosząca radość i przyczyniająca się do uwielbiania Boga (*alleluja*).

Treść antyfony w Jutrzni wykonywanej w przeddzień Uroczystości Bożego Narodzenia: *Nadszedł dla Maryi czas rozwiązania i porodziła swego pierworodnego Syna*⁵⁴, pochodzi z relacji o narodzeniu Pańskim według Łk 2, 6-7. Tekst ten poucza, że Maryja jest Matką pierworodnego Jezusa, a więc ukierunkowuje na prawdę o prawdziwym macierzyństwie Maryi i o Jej Bożym macierzyństwie⁵⁵.

W Nieszporach całego roku liturgicznego Kościół modli się razem z Maryją słowami Jej pieśni *Wielbi dusza moja Pana* (Łk 1, 46-55)⁵⁶. W dziękczynienie zanoszone Bogu za miniony dzień włączona jest pieśń Maryi. Zatem poprzez ten kantyk Maryja jest obecna w Liturgii godzin również w Adwencie. Dodatkowo jeszcze zwracają uwagę na Nią antyfony do pieśni Maryi występujące w dniach pierwszej części Adwentu. W przeciwieństwie bowiem do Jutrzni, antyfony kantyku *Magnificat* mówią o Najświętszej Maryi Pannie tylko w Nieszporach do 16 grudnia. Treści tych antyfon zaczerpnięte są z Ewangelii według św. Łukasza 1, 26-56 (pięć) i św. Mateusza 1, 18 (jedna). Tak

⁴⁹ Zob. *Międzynarodowy komentarz do Pisma Świętego*, red. W.R. FARMER, red. pol. W. CHROSTOWSKI, Warszawa 2000, 1034-1035.

⁵⁰ Zob. O. KNOCH, *Maria in der Heiligen Schrift*, w: *Handbuch der Marienkunde*, red. W. BEINERT, H. PETRI, Regensburg 1984, 40-41.

⁵¹ LiG I, 20 grudnia, 314.

⁵² Zob. *Komentarz historyczno-kulturowy do Nowego Testamentu*, red. C.S. KEENER, red. pol. K. BARDSKI, W. CHROSTOWSKI, Warszawa 2000, 125.

⁵³ LiG I, 22 grudnia, 329.

⁵⁴ LiG I, 24 grudnia, 343.

⁵⁵ BF VI, 4.

⁵⁶ LiG I, 585.

zwane antyfony wielkie, poczynawszy od 17 grudnia, skoncentrowane na oczekiwaniu Zbawiciela, milczą o Maryi⁵⁷.

Antyfona do *Magnificat* w II Nieszporach I Niedzieli Adwentu brzmi: *Nie lękaj się, Maryjo, znalazłaś bowiem u Boga łaskę. Oto poczniesz i porodzisz Syna, alleluja*⁵⁸. Ukazuje Maryję obdarowaną szczególną łaską Bożą. Maryja jest niewiastą pobożną, doświadczającą bojaźni Bożej. O Jej Bożym macierzyństwie mówi druga część antyfony. Następnego dnia w Nieszporach (poniedziałek 1 tygodnia Adwentu) antyfona do *Magnificat* kontynuuje treść antyfony niedzielnej: *Anioł Pański zwiastował Maryi, i poczęła z Ducha Świętego, alleluja*⁵⁹. Tekst ten podobny jest do wersetu z modlitwy *Anioł Pański*. Maryja ukazana została jako Ta, która Syna Bożego *poczęła z Ducha Świętego*.

Kolejne trzy antyfony nawiązują do sceny nawiedzenia św. Elżbiety (Łk 1, 39 n)⁶⁰. We czwartek pierwszego tygodnia w Nieszporach rozbrzmiewają słowa skierowane do Maryi: *Błogosławiona jesteś między niewiastami i błogosławiony owoc Twojego łona*⁶¹. Podkreślają szczególne wyróżnienie Maryi z racji Jej Bożego macierzyństwa. Treść błogosławieństwa kontynuuje antyfona do *Magnificat* w II Nieszporach II Niedzieli Adwentu: *Błogosławiona jesteś, Maryjo, któraś uwierzyła, że spełnią się słowa powiedziane Ci od Pana, alleluja*⁶². Podkreślona jest ufna wiara Najświętszej Maryi Dziewicy, a w dalszej kolejności ukazane jest szczęście i chwała *błogosławionej* Maryi oraz uwielbienie, które skierowane jest ku Bogu za dzieło, którego dokonał w Maryi⁶³.

W trzecim tygodniu w poniedziałkowych Nieszporach antyfona do *Magnificat* powtarza słowa Maryi: *Błogosławić mnie będą wszystkie pokolenia, bo wejrzał Bóg na uniznienie swojej służebnicy*⁶⁴. Dzięki słowom Maryi ta antyfona staje się modlitwą Kościoła,

⁵⁷ Zob. maryjną interpretację tekstów w: E. EHRlich OSU, *Wolanie o Chrystusa. Wielkie Antyfony „O!”*, Poznań 1998, 9, 20, 80-90.

⁵⁸ Por. Łk 1, 31; LiG I, 142; LH I, 126: *Ne timeas, María, invenisti grátiam apud Dóminum: ecce concípies et páries filium, allelúia*.

⁵⁹ Por. Łk 1, 26n; Mt 1, 18; LiG I, 148; LH I, 132: *Angelus Dómini nuntiávit Mariáe, et concépit de Spírítu Sancto, allelúia*.

⁶⁰ Por. *Komentarz praktyczny do Nowego Testamentu*, red. K. ROMANIUK, A. JANKOWSKI, L. STACHOWIAK, t. 1, Poznań-Kraków 1999, 269-272.

⁶¹ Por. Łk 1, 42; LiG I, 168; LH I, 150: *Benedícta tu in muliéribus, et benedíctus fructus ventris tui*.

⁶² Por. Łk 1, 45; LiG I, 190; LH I, 170: *Beáta es, María, quae credidísti: perficiéntur in te quae dicta sunt tibi a Dómino, allelúia*.

⁶³ Zob. R. CANTALAMESSA, *Maryja zwierciadłem dla Kościoła*, tł. J. Królikowski, Warszawa 1994, 48-55.

⁶⁴ Por. Łk 1, 48; LiG I, 246; LH I, 222: *Beátam me dicent omnes generatiónes, quia ancíllam húmílem respéxit Deus*.

zakorzenioną w modlitwie ludu wybranego żyjącego w obecności Boga, doświadczającego Jego wszechmocy i oczekującego z ufnością *wielkich rzeczy*⁶⁵.

Antyfona do *Magnificat*, wspominająca Matkę Bożą, ostatni raz pojawia się w Adwencie w Nieszporach we środę trzeciego tygodnia: *Wpierw nim Maryja zamieszkała razem z Józefem, znalazła się brzemiennej za sprawą Ducha Świętego, alleluja*⁶⁶. Maryja ukazana jest jako dziewicza małżonka św. Józefa oraz Matka Boża, która poczęła za sprawą *Ducha Świętego*.

Antyfony, w których występuje imię własne Maryi, kończą się aklamacją *alleluja*. W ten sposób wyrażona jest prawda o należnym Bogu kulcie uwielbienia (*cultus latrii*), a Najświętszej Maryi Pannie należnej czci (*cultus hiperdulii*). Można wyciągnąć dalszy wniosek, że obecność Maryi w tekstach liturgicznych przyczynia się do intensywniejszego uwielbienia Boga i pomnażania Jego chwały⁶⁷.

Psalmodia Modlitwy w ciągu dnia ma trzy stałe antyfony, obowiązujące przez cały Adwent (po jednej na *Tercję*, *Sekstę* i *Nonę*), mówiące o Najświętszej Maryi Pannie⁶⁸. Ponadto raz umieszczona została sentencja z maryjnego kantyku *Magnificat* (nadająca chrześcijański sens tekstowi Psalmu 75): *Strącił władców z tronu, a wywyższył pokornych* (Łk 1, 52)⁶⁹.

Modlitwa przedpołudniowa podaje do psalmów antyfonę: *Zapowiedzieli prorocy, że Zbawiciel się narodzi z Maryi Dziewicy*⁷⁰. Ten związek tekst o Zbawicielu kryje w sobie wiele prawd mariologicznych, z których można wyciągnąć następujące wnioski: Maryja została zapowiedziana przez proroków; Maryja jest Dziewicą; Maryja jest Matką Zbawiciela; przez zrodzenie Zbawiciela Maryja jest jednocześnie Dziewicą i Matką oraz: imię Matki Zbawiciela brzmi Maryja.

Antyfona do psalmów w Modlitwie południowej poucza, że *anioł Gabriel powiedział Maryi: Bądź pozdrowiona, pełna łaski, Pan z Tobą*,

⁶⁵ Zob. T.M. DĄBEK, *Oto bowiem błogosławić mnie będą odtąd wszystkie pokolenia* (Łk 1, 48). *Czy Maryja miała świadomość Jej przyszłego kultu?*, „Salvatoris Mater” 4(2002) nr 4, 43.

⁶⁶ Por. Mt 1, 18; LiG I, 252; LH I, 228: *Antequam conventirent, inventa est Maria habens in utero de Spiritu Sancto, alleluia*.

⁶⁷ LG 66.

⁶⁸ Zob. LH I, 115-116; 257-258: *Prophetae praedicaverunt nasci Salvatorem de Virgine Maria; Gabriel angelus locutus est Mariae, dicens: Ave, gratia plena; Dominus tecum; benedicta tu inter mulieres; Maria, dixit: Qualis est ista salutatio? quia conturbata est anima mea, et quia paritura sum Regem, qui claustrum virginitatis meae non violabit*.

⁶⁹ LiG I, Modlitwa w ciągu dnia III tydzień – środa, 803.

⁷⁰ TAMZE, 130; 140; 147; 155; 161; 167; 174; 180; 188; 195; 201; 208; 215; 222; 228; 237; 244; 251; 257; 263; 270; 278; 286; 295; 302; 309; 315; 323; 330; 344.

*błogosławiona jesteś między niewiastami*⁷¹. Treść antyfony nawiązuje do pierwszych słów pozdrowienia anielskiego (Łk 1, 26-28). Zasadniczą prawdą wyeksponowaną tu jest prawda, którą można sformułować w stwierdzeniu, że błogosławiona między niewiastami Maryja jest pełna łaski⁷². Tekst antyfony wypowiedziany w modlitwie adwentowej umieszcza Maryję w kontekście misterium Wcielenia.

Modlitwa popołudniowa w swej antyfonie do psalmów nawiązuje do dialogu Maryi z aniołem Gabrielem podczas zwiastowania⁷³. Tekst jest literackim opisem: *Rzekła Maryja: Co znaczy to pozdrowienie? Zatrwożyłam się w mojej duszy, bo mam porodzić Króla, który nie naruszy mojego dziewictwa*⁷⁴.

3. Obecność Maryi w czytaniach adwentowych

Zasadniczo w całym Adwencie nie ma czytań z Pisma świętego w Liturgii godzin, które by mówiły wprost o Najświętszej Maryi Pannie. Czytania krótkie we wszystkich Nieszporach i Modlitwach w ciągu dnia, prawie wszystkie w Jutrznii (wyjątek stanowi tekst Iz 7, 14-15) oraz wszystkie czytania I w Godzinie czytań nic nie mówią o Najświętszej Maryi Pannie. Dopiero bogate w mariologię, zarówno pod względem liczebności, jak i treści, są czytania II w Godzinie czytań zaczerpnięte z pism Ojców Kościoła i innych autorów kościelnych.

Maryja w krótkich czytaniach Jutrznii to Panna rodząca Emmanuela. W Jutrznii Adwentu znajduje się tylko jeden tekst z Biblii, który Tradycja Kościoła przypisuje Maryi, a jest nim starotestamentowe proroctwo zapowiadające narodziny Emmanuela: *Oto Panna pocznie i porodzi Syna, i nazwie Go imieniem Emmanuel. Śmietaną i miód spożywać On będzie, aż się nauczy odrzucać zło, a wybierać dobro* (Iz 7, 14 b-15). Fragment ten znalazł zastosowanie trzy razy, jako krótkie czytanie w Jutrznii we środy I, II i III tygodnia Adwentu (czyli do 16 grudnia), oraz jeden raz w Jutrznii dnia 21 grudnia⁷⁵. W proroctwie znajduje się zapowiedź dziewictwa i Bożego macierzyństwa Najświętszej Maryi Panny⁷⁶.

⁷¹ TAMŻE, 131; 141; 147; 155; 161; 167; 174; 180; 189; 196; 202; 208; 215; 222; 228; 237; 245; 251; 258; 264; 271; 278; 287; 295; 302; 309; 316; 323; 330; 345.

⁷² KKK 490.

⁷³ Por. Łk 1, 29n.

⁷⁴ LiG I, 132; 141; 148; 155; 161; 168; 175; 180; 189; 196; 202; 209; 216; 223; 229; 238; 245; 252; 258; 264; 271; 278; 288; 296; 303; 309; 316; 323; 330; 345.

⁷⁵ LiG I, 160; 207; 256; 322.

⁷⁶ Por. Mt 1, 23; R. LAURENTIN, *Matka Pana. Traktat mariologiczny*, przeł. R. Siemieńska, Częstochowa 1989, 21-22.

W poszerzony sposób, zgodnie z nowymi wskazaniem Soboru Watykańskiego II, ukazana jest Maryja w II czytaniach Godziny czytań w Adwencie. W okresie do 16 grudnia w II czytaniach Godziny czytań znajdują się dwa odniesienia do *Dziewicy* oraz dwa kazania poświęcone Maryi. W drugim okresie Adwentu po 17 grudnia w II czytaniach Godziny czytań zaznacza się bardziej wyraźna obecność Maryi. W czytaniach znajdują się dwa obszernie wspomnienia Maryi oraz trzy rozważania wprost Jej poświęcone.

Cykl II czytań adwentowych otwiera fragment katechezy św. Cyryla Jerozolimskiego (Katecheza 15, 1-3) *O podwójnym przyjsciu Chrystusa*. W I Niedzielę Adwentu słuchacz zostaje pouczony: *Dwojakie jest Jego [Jezusa Chrystusa] narodzenie: jedno z Boga, przed początkiem czasów; drugie z Dziewicy, gdy dopełniły się czasy. Dwojakie też i przyjscie: pierwsze – ukryte, jak rosy na runo; drugie – jawne, to, które nastąpi. Za pierwszym przyjsciem został owinięty w pieluszki i złożony w żłobie; za drugim oblecze się światłem jak szata*⁷⁷. W ten sposób pośrednio została wspomniana Maryja, jako Dziewica, która poczęła i zrodziła Syna Bożego. Z wypowiedzi św. Cyryla można wyprowadzić też dalsze wnioski o Maryi, że jako Matka Boża kryje w sobie tajemnicę Bożego poczęcia w czasie, oraz jako Matka otoczyła Jezusa Chrystusa troskliwą miłością, co wyrażają dwa porównania: narodzenie jak zstąpienie *rosy na runo* oraz owinięcie Syna Bożego w pieluszki.

We wtorek I tygodnia Adwentu wspomniana jest Maryja, również pośrednio, przy okazji rozważania nad ludzką naturą Syna Bożego. Z kazania św. Grzegorza z Nazjanzu (Kazanie 45) *O godna podziwui zamiano!* dowiadujemy się, że Syn Boży *począł się z Dziewicy, którą jeszcze przedtem Duch Święty uczynił czystą duchem i ciałem*⁷⁸. Występuje tu wiara w ontologiczną świętość Maryi płynąca z macierzyństwa Bożego⁷⁹. *Dziewica*, z której się począł Syn Boży, jest moralnie święta za sprawą Ducha Świętego, który *przedtem uczynił Ją czystą duchem i ciałem*. Maryja obdarowana została przywilejem wyjątkowej świętości i niepokalanego dziewictwa ze względu na Chrystusa⁸⁰.

⁷⁷ LiG I, 136-137.

⁷⁸ TAMŻE, 152: *albowiem trzeba było uczcić samo narodzenie, a równocześnie zaznaczyć wyższość dziewictwa. Ukazał się zaś nam jako Bóg w przyjętym przez siebie człowieczeństwie, jako jeden i ten sam w dwóch przeciwstawnych sobie naturach, ciała i ducha, z których jedna przeobstwiła drugą, i przyjął tę przeobstwioną.*

⁷⁹ Por. L. MELOTTI, *Maryja i Jej misja macierzyńska*, Kraków 1991, 69.

⁸⁰ Zob. LG 56, KKK 492.

Imię Maryi pojawia się po raz pierwszy w Godzinie czytań (w II czytaniach) w piątek II tygodnia Adwentu. Zgodnie ze wschodnią Tradycją Maryja ukazana jest jako nowa Ewa, dzięki której Chrystus, nowy Adam, odnawia ludzkość⁸¹. Dzieje się to za sprawą fragmentów traktatu św. Ireneusza biskupa *Przeciw herezjom* (księga 5, z rozdz. 19, 20 i 21) *Ewa i Maryja*⁸². U podstaw jego mariologii leży Protoewangelia ze słowami Bożymi skierowanymi do węża: *Wprowadzam nieprzyjaźń między ciebie a niewiastę, pomiędzy potomstwo twoje a jej potomstwo: ono zmiążdzy ci głowę, a ty zmiążdżysz mu piętę* (Rdz 3, 15)⁸³.

Bogatą treść teologiczną ukazującą Maryję jako drugą Ewę można zilustrować zestawieniem w tabeli:

Ewa	Maryja
jest stworzeniem	jest Matką Bożą i stworzeniem: jednocześnie nosi i jest noszona przez Syna Bożego
Dziewica przeznaczona dla męża, która się sprzeniewierzyła	Dziewica poślubiona mężowi
Ewę uwiodła mowa pierwotnego anioła	Maryję pouczyło zwiastowanie anielskie
Ewa przeciwstawiła się słowu Bożemu	Maryja okazała się posuszna słowu Boga
Ewa sprawiła odstępstwo od Boga	Maryja poczęła Boga
Ewa nakłoniona do nieposłuszeństwa	Maryja okazuje posłuszeństwo
Ewa odwróciła się od Boga	Dziewica Maryja jest orędowniczką dziewicy Ewy
Przez niewiastę Ewę, szatan zdobył władzę nad człowiekiem i stał się jego nieprzyjacielem	Przez niewiastę Maryję, która zrodziła Syna Bożego, szatan, wróg człowieka został zwyciężony
Przez Ewę ród ludzki pogrążył się w śmierci	Przez Maryję ród ludzki wynurza się ze śmierci ku życiu

⁸¹ Zob. F. COURTH, P. NEUNER, *Mariologia-Maryja, Matka Chrystusa...*, 158.

⁸² LiG I, 219.

⁸³ Por. TAMŻE, 220.

To, co zasadniczo różni Maryję od Ewy, to głęboka relacja do Chrystusa i posłuszeństwo Bogu⁸⁴. Maryja jest wzorem nowego, wolnego człowieka, odkupionego i wyzwolonego przez *Syna Człowieczego z niewoli przeciwnika. Niewiasta Dziewica* przez swoje posłuszeństwo Bożemu słowu poczęła i zrodziła Chrystusa, który *przez posłuszeństwo okazane na drzewie krzyża miał naprawić nieposłuszeństwo okazane w raju przy drzewie*⁸⁵.

Patrystyczny obraz Maryi⁸⁶ ukazany przez św. Ireneusza uzupełniony został o eklezjotypiczne nauczanie bł. Izaaka, opata klasztoru Stella. Drugie czytanie w sobotę II tygodnia Adwentu zawiera jego Kazanie 51 *Maryja i Kościół*⁸⁷. Maryja jest Matką Chrystusa i Matką Kościoła⁸⁸.

Teologię ukazującą podobieństwo Maryi i Kościoła można zilustrować zestawieniem w tabeli:

Maryja	Kościół
Jedyny Syn jedynego Boga w niebie i jednej Matki na ziemi	Jeden jest tylko Chrystus, cały i jedyny; Chrystus głowa i ciało
Matka jedynego Syna	Jeden Syn i wielu synów
Jedna Matka	Jedna Matka i wiele matek
Jedna Dziewica	Jedna Dziewica i wiele dziewic
Maryja jest Matką	Kościół jest Matką
Maryja jest Dziewicą	Kościół jest Dziewicą
Maryja, z jednego Ducha poczynając w czystości, Bogu Ojcu synów wydaje bez grzechu	Kościół, z jednego Ducha poczynając w czystości, Bogu Ojcu synów wydaje bez grzechu
Maryja porodziła Tego, który jest Głową Ciała i jest bez grzechu	Kościół przez odpuszczenie grzechów wydaje dla Głowy jej Ciało
Maryja jest Matką, lecz bez Kościoła nie rodzi całego Chrystusa	Kościół jest Matką, lecz bez Maryi nie rodzi całego Chrystusa
Natchnione wypowiedzi Pisma świętego odnoszące się ogólnie do matki-dziewicy odnoszą się również do osoby Maryi Dziewicy	Natchnione wypowiedzi Pisma świętego odnoszące się ogólnie do matki-dziewicy odnoszą się również do Kościoła

⁸⁴ R. LAURENTIN, *Matka Pana...*, 47-50.

⁸⁵ LiG I, 219; por. KKK 494.

⁸⁶ Zob. S. BUDZIK, *Maryja w tajemnicy Chrystusa i Kościoła...*, 42-47.

⁸⁷ LiG I, 225-227.

⁸⁸ KKK 963, 964; zob. S. GRZECHOWIAK, *Kościół, kim jesteś? Studium eklezjologii*, Gniezno 2002, 202-206, 209-212.

Wypowiedzi Pisma świętego, które mówią o Maryi, Dziewicy i Matce, rozumie się w ogólności o dziewiczej Matce Kościoła	Wypowiedzi Pisma świętego, które mówią o dziewiczej Matce Kościoła, rozumie się w ogólności o Maryi, Dziewicy i Matce
W wypowiedziach Pisma oba znaczenia przenikają się wzajemnie, tak że prawie bez różnicy to, co powiedziano o Matce Bożej, odnosi się też do Kościoła	W wypowiedziach Pisma oba znaczenia przenikają się wzajemnie, tak że prawie bez różnicy to, co powiedziano o Kościele, odnosi się też do Matki Bożej
Maryja jest Oblubienicą Słowa i Matką Chrystusa	Każda dusza wierna jest oblubienicą Słowa i matką Chrystusa
Maryja, w porządku wiary, jest córką i siostrą Chrystusa	Każda dusza wierna jest córką i siostrą Chrystusa
Maryja jest dziewicza i płodna poprzez wiarę	Każda dusza wierna jest dziewicza i płodna
Maryja wierna dusza	Kościół każda wierna dusza
Maryja jest dziedzictwem Pana	Kościół, jak i każda dusza wierna jest dziedzictwem Pana
W świątyni łona Maryi Chrystus przebywał przez dziewięć miesięcy	W świątyni, jaką jest wierzący Kościół, Chrystus trwa aż do skończenia świata
W świątyni duszy Maryi, przez poznanie i miłość, Chrystus trwać będzie na wieki	W świątyni każdej wiernej duszy, przez poznanie i miłość, Chrystus trwać będzie na wieki

Na dzień 17 grudnia na lekturę wyznaczony został fragment z listów świętego Leona Wielkiego (List 31, 2-3) *Sakrament naszego pojednania*⁸⁹. Papież wspomina Maryję z racji wyjaśniania rzeczywistej natury ludzkiej Jezusa Chrystusa – Wszechmogącego Syna Bożego i *błogosławionej Dziewicy Maryi Matki Pana, poślubionej św. Józefowi*⁹⁰. Występują tu tytuły Maryi: *błogosławiona Dziewica Maryja i Matka Pana, oraz objawiona prawda wiary, że Maryja jest dziewiczą małżonką św. Józefa*⁹¹. Zjednoczenie w jednej Osobie Chrystusa dwóch natur Boskiej i ludzkiej⁹², *jako istota sakramentu naszego pojednania, postanowione było przed początkiem czasu, a urzeczywistnione, gdy Duch Święty zstąpił na Dziewicę i osłoniła Ją moc Najwyższego.*

⁸⁹ LiG I, 292-293.

⁹⁰ TAMZE, 292: *Na nic się nie zda twierdzić, że Pan nasz, Syn błogosławionej Dziewicy Maryi, jest rzeczywiście i w pełni człowiekiem, jeśli nie wierzy się temu, co o Jego ludzkim pochodzeniu głosi Ewangelia. Tak bowiem czytamy w Ewangelii: «Rodowód Jezusa Chrystusa, syna Dawida, syna Abrahama» (Mt 1, 1). Ten rodowód prowadzi poprzez następujące po sobie pokolenia aż do Józefa, któremu była zaślubiona Matka Pana.*

⁹¹ KKK 488.

⁹² BF VI, 3; KKK 466.

*A miało się to stać, aby Mądrość mogła sobie wznieść mieszkanie w Jej niepokalanym łonie i Słowo stać się ciałem*⁹³.

Występuje tu nawiązanie do zwiastowania i w ten sposób Maryja ukazana jest jako Oblubienica Ducha Świętego, którą Bóg osłonił swoją mocą⁹⁴. Wspomniane jest Jej niepokalane łono i poetycko wyrażone prawdy dogmatyczne o Jej doskonałym i niepokalnym dziewictwie oraz Bożym macierzyństwie (Mądrość zamieszkała w Jej łonie, Słowo stało się ciałem). Wyjątkowa świętość Maryi wypływa z Jej przywileju Bożego macierzyństwa. Maryja ma ludzką, niepokalaną naturę, wspólną z Jezusem Chrystusem, który z Niej narodził się jako nowy Człowiek «w ciele podobnym do ciała grzesznego», jednak wolnego od grzechu. Wyraźnie występuje tu prawda, że Maryja rzeczywiście poczęła i zrodziła Jezusa Chrystusa, i jest Matką Bożą - Matką Syna *jednej natury z Ojcem*⁹⁵.

W dniu 20 grudnia czytany jest fragment kazania św. Bernarda, opata, ku czci Najświętszej Maryi Panny (Kazanie 4, 8-9): *Cały świat oczekuje odpowiedzi Maryi*⁹⁶. Inspiracja do kazania zaczerpnięta została ze zwiastowania (Łk 1, 26-38). Z rozważań skupionych na Maryi wylania się obraz świętej Dziewicy bogatej w niezwykle cnoty. Maryja jest doskonałym wzorem Dziewicy. W pierwszej kolejności jest Dziewicą słuchającą Boga. Ona usłyszała, co Bóg Jej objawił, a więc usłyszała, że *pocznie i porodzi Syna*, oraz że *stanie się to nie za sprawą człowieka, ale z Ducha Świętego*⁹⁷.

Maryja jest Dziewicą i Panią, na której odpowiedź czeka Bóg, czeka odwieczne Słowo Boże, czekają święci ojcowie, którzy mieszkają jeszcze w cieniu śmierci i mroku, czeka z utęsknieniem cały świat. Maryja jest Panną litościwą, której ofiarowana jest cena naszego zbawienia. Od Jej zgody na wcielenie Syna Bożego zależy *natychmiastowe* wyzwolenie grzeszników od śmierci, odnowienie i przywrócenie życiu. Maryja jest też Dziewicą pocieszającą strapionych, ponieważ na Jej ustach zawisło pocieszenie nieszczęśliwych, odkupienie niewolników, wyzwolenie skazańców, zbawienie całego rodzaju ludzkiego⁹⁸. Ona należy do plemienia Adama, do *ludzkiego plemienia*. Wyróżnia się jednak doskonałością. Maryja jest błogosławioną Dziewicą: niewinną, pokorną, powściągliwą,

⁹³ LiG I, 292-293; zob. L. BALTER, *Rola Ducha Świętego w życiu Maryi*, w: *Matka Odkupiciela. Komentarz do encykliki Redemptoris Mater*, red. S. GRZYBEK, Kraków 1988, 137-150.

⁹⁴ PAWEŁ VI, Adhortacja apostolska *Marialis cultus*, „Acta Apostolicae Sedis” 66(1974) 26.

⁹⁵ LiG I, 292-293.

⁹⁶ TAMŻE, 312-314.

⁹⁷ TAMŻE.

⁹⁸ Zob. G. BASADONNA, G. SANTARELLI, *Litania Loretańska*, Warszawa 1999, 136.

ufną, roztropną, milczącą⁹⁹. Jest Izraelską Oblubienicą Boga, której dusza miłuje Zbawiciela¹⁰⁰. Maryja to Dziewica mężna, która pokłada ufność w Bogu oraz zdobywa się na potrzebną śmiałość, by pokonać lęk przed przyjęciem wiekuistego Słowa Bożego i wypowiedzieć *słowo zmiłowania*. Maryja jest Dziewicą wierzącą, która otworzyła *serce dla wiary, usta wyznaniu, a łono Zbawicielowi*. Błogosławiona Dziewica jest oblubieńczą służebnicą Pańską, która nie ociągała się w odpowiedzi Bogu, lecz pobięła *przez oddanie* oraz otworzyła się na Boga przez wiarę i wyznanie: «Oto mówi Maryja, ja, służebnica Pańska; niech mi się stanie według słowa twego»¹⁰¹.

Drugie czytanie w dniu 21 grudnia zawiera komentarz św. Ambrozego, biskupa, do fragmentu Ewangelii według św. Łukasza 1, 36-56 (Księga 2, rozdział 19, 22-23) *Maryja nawiedza Elżbietę*¹⁰². W swych rozważaniach św. Ambroży ukazuje Maryję przede wszystkim jako pierwowzór Kościoła w porządku wiary, nadziei i miłości, *gdzie jest tylko jedna Matka Chrystusa, Ta, która Go zrodziła, ale przez wiarę każda dusza rodzi Chrystusa. Każda bowiem przyjmuje Słowo Boga, jeśli tylko nieskalana i wolna od występków zachowuje czystość nienaganną i bez skazy*. Dziewica Maryja, która uwierzyła aniołowi, zwiastującemu Jej tajemnice Boże, uprzedza w wędrówce wiary wszystkich ludzi. Ona jest wzorem dla każdej duszy, gdyż natychmiast, pełna radości i z wielkim pragnieniem oddania pobożnej przysługi wyruszyła do św. Elżbiety¹⁰³, gdzie obie natchnione niewiasty *zostają owładnięte duchem proroczym*¹⁰⁴.

Maryja jako pierwsza z ludzi została napełniona Duchem Świętym jeszcze przed poczęciem Zbawiciela oraz rozradowała się w Duchu Świętym, *albowiem Ten, który jest Niepojęty i w Matce swojej działał w sposób niepojęty*. Maryja jest błogosławioną Dziewicą, która uwierzyła, poczęła, zrodziła Słowo Boga, rozpoznała dzieła Boże oraz uwielbiając Boga dostąpiła wywyższenia¹⁰⁵. Św. Ambroży dodaje jednak komentarz, pouczając Kościół: *ale i wy jesteście błogosławieni, którzyście usłyszeli i uwierzyli. Albowiem każda dusza, która wierzy, poczyną w sobie i rodzi Słowo Boga i rozpoznaje Jego dzieła*¹⁰⁶.

⁹⁹ F. ARIAS, *Gwiazda Zaranna, czyli o naśladowaniu dziesięciu cnót Najświętszej Maryi Panny*, tł. K. Wyszynski, J. Drob, Warszawa 1986, 56-58.

¹⁰⁰ Aluzja do Oblubienicy z Pnp 5, 4-6.

¹⁰¹ LiG I, 313-314; zob. J. ŁACH, *Służebna rola Maryi w Odkupieniu w świetle relacji o Zwiastowaniu* (Łk 1, 26-38), „Ateneum Kapłańskie” 73(1981) 347-248.

¹⁰² LiG I, 319-321.

¹⁰³ Por. F. ARIAS, *Gwiazda Zaranna...*, 87-88.

¹⁰⁴ LiG I, 320.

¹⁰⁵ Por. T. SIUDY, *Służebnica Pańska*, Niepokalanów 1995, 102-103.

¹⁰⁶ LiG I, 320-321.

Cześć Maryi najlepiej oddawana jest poprzez naśladowanie Jej i wspólne z Nią uwielbianie Boga. Dlatego św. Biskup zachęca: *Niech więc każda dusza będzie duszą Maryi, aby uwielbiała Pana*. Wyjaśnia również, że dusza, wielbiąc Boga tak, jak uczyniła to dusza Maryi, rozradowuje się w Bogu, sprawia, że *Pan doznaje w nas uwielbienia*, oraz dusza *uczestniczy w pewien sposób w Jego wielkości i sama przez to zostaje wywyższona*¹⁰⁷.

Na dzień 22 grudnia przypada II czytanie z komentarza św. Bedy, kapłana, do Ewangelii św. Łukasza (Księga 1, 46-55): *Wielbi dusza moja Pana*¹⁰⁸. Całe czytanie stanowiące komentarz do pieśni *Magnificat* poświęcone jest Najświętszej Maryi Pannie odwiedzającej św. Elżbietę. Tu również dominuje eklezjotypiczny obraz Maryi¹⁰⁹. Św. Beda w swym rozważaniu konsekwentnie używa imienia własnego Maryi, zaczerpniętego z perykopy ewangelicznej, nie uwzględniając Jej innych tytułów stosowanych w teologii. W omawianym II czytaniu ukryte są jednak różne przymioty Maryi tworzące obraz Kościoła zakorzeniony w Starym Przymierzu. Maryja jest szczególnie wyróżniona przez Pana, który udzielił Jej *wielkiego i niesłychanego daru*. Jako córka Izraela ma głęboką świadomość wybrania oraz miłości, jaką Bóg otacza *pokorne i poddane Mu* potomstwo Abrahama. Maryja we wspólnocie wybranego i odkupionego ludu (razem z Elżbietą) uwielbia Boga, swego Zbawcę, *a wpatrując się w Jego nieskończoną wielkość*, radośnie ofiarowuje Mu wszystko, co w Niej żyje, czuje i myśli. Jej duch raduje się *odwiecznym Bóstwem Jezusa, Zbawiciela*, który począł się w Niej w czasie. Od Maryi, kobiety owładniętej duchem proroczym, przywrócone i głoszone jest światu życie, zaprzepaszczone przez grzech. Maryja nie uczestniczy autonomicznie w historii zbawienia, lecz dostępuje wypełnienia się obietnicy Bożej danej *Abrahamowi i jego potomstwu na wieki*, doświadcza pomocy Bożej ze wszystkimi uniżonymi *jak dziecko*, jako pokorny Izrael doświadcza, że *Pan podtrzymuje* Jej życie i zarazem wywyższa Ją *w królestwie niebieskim*, bo *On nie gardzi uniżeniem*. Maryja jest największa w królestwie niebieskim, gdyż jako pierwsza należy do Chrystusa. Tak jak Maryja, wszyscy wierzący są usprawiedliwieni i jako zbawieni są dziedzicami Bożej obietnicy¹¹⁰.

¹⁰⁷ TAMŻE, 321.

¹⁰⁸ TAMŻE, 327-328.

¹⁰⁹ Zob. KKK 967.

¹¹⁰ LiG I, 328; zob. LG 68-69; J. USIĄDEK, *Błogosławiona w tajemnicy Chrystusa i Kościoła*, w: S.C. NAPIORKOWSKI, J. USIĄDEK, *Matka i Nauczycielka. Mariologia Soboru Watykańskiego II*, Niepokalanów 1992, 183-274.

W dniu 24 II czytanie zawiera kazanie św. Augustyna, biskupa, (Kazanie 185) *Prawda z ziemi wyrosła, a sprawiedliwość z nieba spojrziała*¹¹¹. W swym nauczaniu biskup Hippony pełen podziwu trzykrotnie wspomniął Maryję mówiąc o narodzinach Boga, który dla nas stał się człowiekiem¹¹²: *Chrystus, który powiedział o sobie «Ja jestem prawdą», narodził się z Dziewicy*¹¹³; *«Prawda z ziemi wyrosła», to znaczy z łona Maryi, a «sprawiedliwość z nieba się wychyliła», albowiem «człowiek nie może otrzymać niczego, co by nie było mu dane z nieba»*¹¹⁴; *Panu, narodzonemu z Dziewicy, aniołowie śpiewają: «Chwała na wysokości Bogu, a na ziemi pokój ludziom, w których sobie upodobał»*¹¹⁵. W pośredni sposób wyraził prawdę o Bożym macierzyństwie Maryi oraz Jej dziewictwie: Maryja jest *Matką Prawdy*; jest *Dziewicą*, z której łona *wyrosła Prawda*; jest *Matką Pana narodzonego z Dziewicy*¹¹⁶.

4. Obecność Maryi w responsoriach adwentowych Godziny czytań

Na samym początku należy zauważyć, że responsoria w Jutrzni, Nieszporach i w Modlitwie w ciągu dnia do 16 grudnia i po 17 grudnia milczą o Maryi. W całym Adwencie tylko dwa responsoria w Godzinie czytań po II czytaniu odnoszą się do Niej. Pierwszy raz ma to miejsce w okresie do 16 grudnia, po (omówionym wyżej) kazaniu św. Grzegorza z Nazjanzu, wspominającego Syna Bożego, który się począł z Dziewicy za sprawą Ducha Świętego¹¹⁷. Zamieszczone tu responsorium konsekwentnie odpowiada na tę prawdę, przytaczając tekst z Ga 4, 4-5: *Nadeszła pełnia czasu, kiedy Bóg zesłał swego Syna, zrodzonego z niewiasty, zrodzonego pod Prawem, aby wykupił tych, którzy podlegali Prawu*¹¹⁸. Takie ujęcie potwierdza pogląd, że chociaż św. Paweł nie pisał wprost o Maryi, to jednak podał przesłanki do dogmatu o Jej dziewiczym Bożym macierzyństwie¹¹⁹.

¹¹¹ LiG I, 341-342.

¹¹² Zob. M. GILSKI, *Kult maryjny według św. Augustyna*, „Salvatoris Mater” 4(2002) nr 4, 165-167.

¹¹³ TAMŻE, 341.

¹¹⁴ TAMŻE, 342.

¹¹⁵ TAMŻE.

¹¹⁶ Por. S. BUDZIK, *Maryja w tajemnicy Chrystusa i Kościoła...*, 46.

¹¹⁷ BF IX, 10.

¹¹⁸ LiG I, 153; responsorium składa się z tekstów zapożyczonych z Ga 4, 4-5; Ef 2, 4; oraz Rz 8, 3.

¹¹⁹ Zob. O. KNOCH, *Maria in der Heiligen Schrift...*, 18; H. LAGKAMMER, *Maryja w Nowym Testamencie*, Gorzów Wielkopolski 1991, 20.

Drugi raz zaznaczona jest obecność Maryi w responsorium Godziny czytań 21 grudnia, po komentarzu św. Ambrożego *Maryja nawiedza Elżbietę*. Obecna tu Maryja (wzywana Jej własnym imieniem) to błogosławiona Niewiasta obdarowana przez Boga, która wielbi Go całą swą duszą i głosi wszystkim, co uczynił Jej Bóg, gdyż uwierzyła we wszystko powiedziane Jej od Pana¹²⁰.

5. Wspomnienie *Maryi Dziewicy* w prośbach wstawienniczych w Nieszporach do 16 grudnia

Tylko trzy modlitwy wstawiennicze adwentowej Liturgii godzin podwójnie wspominają Maryję Dziewicę. Są to prośby: *Jezu, Synu Boga Najwyższego, Ciebie anioł Gabriel zwiastował Maryi Dziewicy, przybądź i króluj na wieki nad swoim ludem* (II Nieszpory - I i III niedzieli Adwentu)¹²¹; *Ty przyjąłeś ludzkie ciało w łonie Maryi Dziewicy, wybaw nas od zepsucia, któremu podlega ciało* (poniedziałek - I i III tydzień Adwentu)¹²²; oraz wezwanie poprzedzone wstępem: *Z pokorą błagajmy Chrystusa Pana, narodzonego z Maryi Dziewicy, i wołajmy do Niego: [...] Zrodzony od wieków przez Ojca, przyjąłeś ciało z Maryi Dziewicy, wybaw nas od wszelkiego zepsucia ludzkiej natury* (I Nieszpory - I i IV niedzieli Adwentu)¹²³. Z powyższego zestawienia modlitw widać, że Maryja jest tu tylko wspominana z racji misterium wcielenia, na potwierdzenie rzeczywistego, ludzkiego ciała Jezusa Chrystusa¹²⁴. Można stwierdzić, że w oracjach adwentowych wspomnienie Maryi Dziewicy jako Matki Jezusa Chrystusa (gdyż z Niej *przyjął ludzkie ciało i narodził się*) pełni rolę potwierdzenia Jego tożsamości¹²⁵ i jest argumentem uprawniającym do pokornego błagania Syna Bożego o miłosierdzie¹²⁶ – o wybawienie nas *od wszelkiego zepsucia ludzkiej natury*. Pośrednio z tych trzech modlitw wyłania się obraz Maryi jako pokornej *Dziewicy i Matki Jezusa, Syna Boga*

¹²⁰ LiG I, 321; pełny tekst responsorium brzmi: *Błogosławiona jesteś, Maryjo, któraś uwierzyła, bo spełni się w Tobie to, co Ci było powiedziane od Pana. I rzekła Maryja: Wielbi dusza moja Pana. K. Przyjdźcie i słuchajcie mnie wszyscy; opowiem, co Bóg uczynił mej duszy. W. Wielbi.* (Łk 1, 45. 46; Ps 66, 16).

¹²¹ LiG I, 142; 239.

¹²² TAMŻE, 149; 246.

¹²³ TAMŻE, 182-183; 274-275.

¹²⁴ Zob. E. FLORKOWSKI, *Matka Boża w nauce Ojców Kościoła*, w: *Gratia plena. Studia o Bogurodzicy*, red. B. PRZYBYLSKI, Poznań 1965, 75.

¹²⁵ KKK 485-487.

¹²⁶ Por. Z. JANIEC, *Maryja w roku liturgicznym. Kazania i homilie maryjne*, Sandomierz 2000, 244.

Najwyższego, której anioł Gabriel zwiastował poczęcie i narodzenie z Jej dziewiczego łona.

W adwentowych precesach wyraźnie zachowane jest jedyne pośrednictwo Jezusa Chrystusa¹²⁷, a Maryja jest tylko wspomniana (pod różnymi tytułami) z racji Jej dziewiczego macierzyństwa Bożego.

6. Obecność Maryi w modlitwach dnia od 17 grudnia

W modlitwach dnia Najświętsza Maryja Panna występuje dopiero w drugiej części Adwentu (17, 19, 20 i 23 grudnia)¹²⁸. Za każdym razem jest wspomniana z racji Jej udziału w misterium wcielenia, co wyraża dwa zasadnicze dogmaty: Jej dziewictwo i Boże macierzyństwo. Dwukrotnie wymieniane jest *łono Maryi Dziewicy*, w którym *odwieczne Słowo przyjęło ciało*¹²⁹ i *zamieszkało między nami*¹³⁰; dnia 19 grudnia wspomniana jest jako Najświętsza Dziewica Maryja, z której narodził się Syn Boży¹³¹, a następnego dnia ukazana jako pokorna i *Niepokalana Dziewica*, która za zwiastowaniem anielskim przyjęła *odwieczne Słowo Ojca Niebieskiego i przeniknięta światłem Ducha Świętego stała się świątynią Bożą*¹³².

W omówionych wyżej modlitwach końcowych (podobnie jak precesach) Maryja nie występuje samodzielnie, lecz w relacji do Jezusa Chrystusa wyznawanego jako Jej Syna, ale równocześnie jako Boga, Stwórcę, Odkupiciela, Syna Bożego, miłosierne Słowo Wszechmogącego Boga¹³³.

¹²⁷ Por. 1 Tm 2, 5.

¹²⁸ Modlitwy dnia odmawiane są na końcu: Jutrznia, Nieszporów, Godzin czytań i Modlitw w ciągu dnia.

¹²⁹ LiG I, 17 grudnia - jutrznia, 295; nieszpory 297; *Boże, Stwórczo i Odkupicielu człowieka, z Twojej woli odwieczne Słowo przyjęło ciało w łonie Maryi Dziewicy, wysłuchaj łaskawie nasze prośby, aby Twój Syn, który stał się człowiekiem, dał nam udział w swoim Boskim życiu.*

¹³⁰ LiG I, 23 grudnia Jutrznia, 336; Nieszpory, 339; *Wszechmogący, wieczny Boże, będziemy wkrótce obchodzili święto Narodzenia Twojego Syna, dlatego Cię prosimy: niech nam, niegodnym sługom Twoim, okaże miłosierdzie Słowo, które przyjęło ciało w łonie Maryi Dziewicy i zamieszkało między nami.*

¹³¹ LiG I, 19 grudnia - Jutrznia, 308-309; Nieszpory 311; *Boże, przez narodzenie Twojego Syna z Najświętszej Dziewicy Maryi zajaśniała przed całym światem Twoja potęga, spraw, abyśmy zachowali nienaruszoną wiarę w tajemnicę Wcielenia i sławili ją z pełnym miłości oddaniem.*

¹³² LiG I, 20 grudnia Jutrznia, 315; Nieszpory, 317-318.

¹³³ Por. PAWEŁ VI, *Marialis cultus...*, 145.

7. Ogólny obraz Maryi wylaniający się ze wszystkich adwentowych tekstów Liturgii godzin

Główne treści teologiczne dotyczące Najświętszej Maryi Panny w adwentowej Liturgii godzin ogniskują się wokół sześciu głównych zagadnień: biblijny obraz Maryi w adwentowej Liturgii godzin; Maryja w misterium wcielenia (Dziewicze łono Bożej Matki); błogosławiona Niewiasta pełna łaski; Nowa Ewa i Matka Pana w misterium Kościoła; Oblubienica Ducha Świętego; Dziewica rodząca a prorockie zapowiedzi mesjańskie.

7.1. Biblijny obraz Maryi w adwentowej Liturgii godzin

Podstawowe teksty biblijne mówiące o Maryi, do których wielokrotnie odwołują się poszczególne fragmenty adwentowej Liturgii godzin, pochodzą z początkowych rozdziałów Ewangelii. Są to: opis zwiastowania Najświętszej Maryi Pannie (Łk 1, 26-38), scena nawiedzenia św. Elżbiety z kantykiem *Magnificat* (Łk 1, 38-56) oraz opis narodzenia Pańskiego (Łk 2, 6-7); Maryja ukazana jest też jako Matka Słowa Wcielonego, co wyraźnie odsyła do Prologu Ewangelii według św. Jana (J 1, 1-14). W mniejszym stopniu znajdują się również odniesienia do relacji z Ewangelii według św. Mateusza (1, 18, 23) oraz Protoewangelii (Rdz 3, 15) i starotestamentowych prorocत्व (Iz 7, 14; 45, 8; Mi 5, 6), a także alegorii Pnp 5, 4-6 czy listu św. Pawła (Ga 4, 4-5).

7.2. Maryja w misterium wcielenia (Dziewicze łono Bożej Matki)

Maryja w adwentowej Liturgii godzin nie występuje autonomicznie, lecz w relacji do Jezusa Chrystusa, Jej Syna i Boga. Z Jej *dziewiczego łona wyszedł* Jezus Chrystus, Stworzyciel i Odkupiciel ludzi, *zrodzony przez Nią w czystości. Łono Dziewicy* stało się mieszkaniem *Słowa Przedwiecznego*. Pokorna i *Niepokalana Dziewica* za zwiastowaniem anielskim przyjęła *odwieczne Słowo* Ojca Niebieskiego i *stała się świętynią Bożą*. Od Jej zgody na wcielenie Syna Bożego zależało wyzwolenie grzeszników od śmierci, odnowienie i przywrócenie życia. Chrystus przebywał przez dziewięć miesięcy w świątyni Jej łona. W świątyni duszy Maryi, przez poznanie i miłość, Chrystus trwać będzie po wieki. Maryja jest dziewicza i płodna. Jest jednocześnie Dziewicą i czystą Matką, łącząc w sobie dwa dogmaty: nienaruszone dziewictwo i Boże macierzyństwo. Ścisłe złączona z misterium wcielenia,

w adwentowej liturgii jest wielokrotnie wspomniana na potwierdzenie rzeczywistego, ludzkiego ciała Jezusa Chrystusa. Maryja jest Matką pierworodnego Jezusa; jest Oblubienicą Słowa; jest *błogosławioną* Matką Słowa zrodzonego przez Ojca; jest Matką Boskiego Chrystusa, którego *nosiła*; jest *Bramą Bożego przybytku*, która *tylko samemu Królowi święte podwoje otwarła*; jest Matką *łagodnego Króla*, który *przyszedł przez Nią na ziemię*; jest zarazem Dziewicą i Matką Syna Bożego; jest dziedzictwem Pana. Przez zrodzenie Zbawiciela stała się jednocześnie Dziewicą i Matką. Jako prawdziwa Matka otoczyła Jezusa Chrystusa troskliwą miłością, a jako Matka Boża kryje w sobie tajemnicę Bożego poczęcia i zrodzenia w czasie.

7.3. Błogosławiona Niewiasta pełna łaski

Maryja wspomniana jest własnym imieniem i jako błogosławiona Niewiasta obdarowana przez Boga niezwykłymi łaskami. Jest szczęśliwą Dziewicą i Matką Pana, doświadczającą błogosławieństwa *Wszchemocnego* Boga. Ona należy do *ludzkiego plemienia*. Wyróżnia się jednak doskonałością. Maryja jest błogosławioną Dziewicą: niewiną, pokorną, powściągliwą, ufną, roztropną, milczącą. Jest Dziewicą i Panią, na której odpowiedź oczekuje Bóg i cały świat. Błogosławiają Ją *wszystkie pokolenia, bo wejrzał Bóg na uniżenie swojej służebnicy*. Maryja, pełna ufnej wiary, była Niewiastą pobożną. Obdarowana szczególną łaską Bożą, doświadcziała bojaźni Bożej. *Czysta Dziewica* owocnie współpracowała z łaską Bożą. Okazywała Bogu żywą wiarę i szacunek. Ona uwierzyła we wszystko powiedziane Jej od Pana. Maryja to Dziewica mężna, która pokłada ufność w Bogu; jest Dziewicą wierzącą, która otworzyła *serce dla wiary, usta wyznaniu, a łono Zbawicielowi*. Maryja, będąc wzorem nowego, wolnego człowieka, odkupionego i wyzwolonego, wytrwale i ofiarnie wypełniała wolę Bożą. Została dziewiczą małżonką św. Józefa. Jest wierną duszą, a w porządku wiary jest córką i siostrą Chrystusa. Oprócz tego Maryja była zwyczajnie dobra, uczynna, ochotnie odwiedzająca i życzliwie pozdrawiająca swą krewną. Została obdarowana przywilejem wyjątkowej świętości i niepokalanego dziewictwa ze względu na Chrystusa. Z macierzyństwa Bożego Maryi wypływa Jej ontologiczna świętość i przywilej bezgrzeszności moralnej. Wielbi Boga całą swą duszą i głosi wszystkim, co Bóg Jej uczynił. Jest błogosławioną Dziewicą, która uwierzyła, poczęła, zrodziła Słowo Boga, rozpoznała dzieła Boże oraz uwielbiając Boga dostała wywyższenia.

7.4. Nowa Ewa i Matka Pana w misterium Kościoła

Maryja jest pierwowzorem Kościoła w porządku wiary, nadziei i miłości. Dziewica Maryja, która uwierzyła, uprzedza w wędrówce wiary wszystkich ludzi. Jest wzorem dla każdej duszy. Wspomnienie Maryi w tekstach liturgicznych przyczynia się do intensywniejszego uwielbiana Boga i pomnażania Jego chwały. Poprzez pieśń *Wielbi dusza moja Pana* Maryja jest obecna codziennie w Liturgii godzin, również w Adwencie. Kościół razem z Maryją, w Nieszporach, zanosi dziękczynienie Bogu Jej słowami. Maryja towarzyszy ludowi Bożemu, który w Adwencie wyraża tęsknotę za przyjściem Pana i *poddaje się działaniu* Ducha Świętego. Maryja porodziła Tego, który jest Głową Ciała. Jest Matką, lecz bez Kościoła nie rodzi całego Chrystusa. Wypowiedzi Pisma świętego, które mówią o Maryi, Dziewicy i Matce, rozumie się w ogólności o dziewiczej matce – Kościele. Oba znaczenia przenikają się wzajemnie, tak że prawie bez różnicy to, co powiedziano o Matce Bożej, odnosi się też do Kościoła. Maryja we wspólnocie wybranego i odkupionego ludu uwielbia Boga, swego Zbawcę, *a wpatrując się w Jego nieskończoną wielkość*, radośnie ofiarowuje Mu wszystko, co w Niej *żyje, czuje i myśli*. Różne przymioty Maryi tworzą obraz Kościoła zakorzeniony w Starym Przymierzu. Maryja jest Izraelską Oblubienicą Boga, której dusza miłuje Zbawiciela. Wraz z ludem odkupionym dostępuje wypełnienia się obietnicy Bożej danej *Abrahamowi i jego potomstwu na wieki*. Jako pokorny Izrael doświadcza Bożej pomocy, *Pan podtrzymuje* Jej życie i zarazem wywyższa Ją *w królestwie niebieskim*, bo *On nie gardzi uniżeniem*. Maryja jest największa w królestwie niebieskim, gdyż jako pierwsza należy do Chrystusa. Tak jak Maryja, wszyscy wierzący są usprawiedliwieni i jako zbawieni są dziedzicami Bożej obietnicy.

Maryja modli się *za nami do Boga*, jest Orędowniczką i Pośredniczką. Przez Nią ród ludzki wynurza się ze śmierci ku życiu. Ona pielgrzymuje wraz z ludem Bożym w wędrówce wiary, krzepi go mocą łaski, pomaga *serca otworzyć na bliźnich potrzeby*, uprasza *miłość uczynną, wytrwałość w pracy i pokój*. Maryja jest Panną litościwą, Dziewicą pocieszającą strapionych, której ofiarowana jest cena naszego zbawienia. Przynosi radość i przyczynia się do uwielbiana Boga. Maryja jest drugą Ewą, a przez posłuszeństwo słowu Boga poczęła i zrodziła Syna Bożego oraz stała się orędowniczką Ewy. Dzięki poczęciu i narodzeniu Zbawiciela przyczynia się do oddawania chwały Bogu przez zbawionych i do nieustannego uwielbiana Trójcy Przenajświętszej.

7.5. Oblubienica Ducha Świętego

Maryja jest Oblubienicą Ducha Świętego, którą Bóg osłonił swoją mocą. Maryja jako pierwsza z ludzi została napełniona Duchem Świętym i rozradowała się w Nim jeszcze przed poczęciem Zbawiciela. Maryja Panna została ubogacona szczególną świętością od pierwszej chwili swego poczęcia; stała się przybytkiem Ducha Świętego poprzez zamieszkanie w Niej *jasnego Płomienia miłości*; Dziewica Maryja została napełniona Bożą miłością; otrzymała od Ducha Świętego pełnię łask. Dziewica, z której począł się Syn Boży jest moralnie święta za sprawą Ducha Świętego, który przedtem uczynił Ją czystą duchem i ciałem. Boże macierzyństwo Najświętszej Maryi Panny dokonało się za sprawą Ducha Świętego. Najświętsza Dziewica Maryja napełniona *Tym, który wszystko ożywia*, jest Matką Bożą, gdyż za sprawą Ducha Świętego poczęła Syna Bożego – *Słowo zrodzone przez Ojca*; zarazem jest wzorem doskonałej współpracy z Duchem Świętym.

7.6. Dziewica rodząca a prorockie zapowiedzi mesjańskie

W Adwencie przytaczane są bardzo liczne starotestamentowe zapowiedzi proroków dotyczące wcielenia Mesjasza, a przy tej okazji jakby na marginesie wspomina się Jego Matka. Tę prawdę codziennie, przez cały Adwent, przypomina przedpołudniowa antyfona *Zapowiedzieli prorocy, że Zbawiciel się narodzi z Maryi Dziewicy*. Jednak należy tu zauważyć, że Maryja jako patronka Adwentu nie tyle zapowiadana jest przez proroków jako Panna, która *pocznie i porodzi Syna*, lecz przede wszystkim Ona pełni funkcję proroczą, gdyż jest Tą, która oczekuje wraz z całym ludem na wypełnienie się obietnic Bożych (na narodziny Mesjasza i powtórne Jego przyjście).

8. Zakończenie

W Liturgii godzin Adwentu Maryja towarzyszy ludowi Bożemu w oczekiwaniu na przyjście Pana. Obecność Maryi w poszczególnych częściach godzin kanonicznych jest zróżnicowana.

Wykaz obecności treści o NMP w Liturgii godzin Adwentu

	Jutrznia		Nieszpory		Godzina czytań		Modlitwa w ciągu		
	16 XII	17 XII	16 XII	17 XII	16 XII	17 XII	przed	poł.	po poł.
Hymny	1 w	-	1 w	1 c	1 w	1 w	ok. 25c	ok. 25c	ok. 25w
Antyfony psalmodii	-	-	-	-	-	-	ok. 25c	ok. 25c	ok. 25c
Czytania	3 w	1 w	-	-	-	-	-	-	-
II czytania					2 c, 2 w	3 c, 2 w			
Responsoria	-	-	-	-	1 w	1 c	-	-	-
Antyfony pieśni	1 c	3 c, 1 w	6 c	-					
Prośby	-	-	4 w	-					
Modlitwy	-	4 w	-	4 w	-	4 w	4 w	4 w	4 w

Najczęściej, bo codziennie, obecna jest w Godzinach małych poprzez antyfony do psalmodii. Ta obecność silnie zaznaczona jest w hymnach polskich dołączonych do hymnów powszechnych. Specyfiką polską jest wspomnienie Maryi w hymnach pierwszej części Adwentu, która przecież skupiona jest przede wszystkim na oczekiwaniu na powtórne przyjście Pana. W pobożności polskiej zauważa się przesunięcie akcentu w kierunku przygotowania na Boże Narodzenie. Dzięki częstszemu wspomnianiu tajemnicy Wcielenia w przeczystym łonie Dziewicy i Matki, Maryja jest obecna nie tylko w oczekiwaniu na Boże Narodzenie, ale również towarzyszy ludowi Bożemu w czasie aktywnego oczekiwania na paruzję przy końcu czasów.

Maryja jest obecna w Nieszporach całego Adwentu poprzez swą pieśń *Magnificat* wyśpiewaną podczas nawiedzenia św. Elżbiety. Wzmacniają Jej obecność antyfony do 16 grudnia oraz liczne fragmenty kantyku. W okresie bezpośredniego przygotowania do Uroczystości Bożego Narodzenia obecność Maryi podkreśla hymn na Nieszpory oraz antyfony w Jutrznii do pieśni Zachariasza. Do bardzo ważnych tekstów najbogatszych w treść mariologiczną należą II czytania w Godzinie czytań, zwłaszcza intensywniej skupione na Niej od 17 grudnia. Ponadto niemal we wszystkich częściach Liturgii godzin przez cały Adwent pojawiają się liczne wspomnienia Dziewicy Maryi i Jej czystego łona.

Do ulubionych określeń Maryi w Liturgii godzin Adwentu należą Jej tytuły wynikające z misterium wcielenia: przeczyste łono Dziewicy,

Dziewica Matka, Maryja Dziewica, Matka Jezusa, Matka Pana. Bardzo często występuje samo ewangeliczne imię Maryja. Biblijny obraz Maryi w adwentowej Liturgii godzin oparty został na początkowych rozdziałach Ewangelii: Łk 1, 26-38 i 38-56; 2, 6-7; J 1, 1-14; oraz Mt 1, 18. Ponadto przytaczane są jako teksty maryjne: Rdz 3, 15; Iz 7, 14; 45, 8; Mi 5, 6; Pnp 5, 4-6, Ga 4, 4-5.

Główne treści mariologiczne występujące w tym okresie ukazują Maryję włączoną w misterium wcielenia w ścisłej relacji do Zbawiciela. Z tej przyczyny często wspomina się o dziewiczym łonie czystej Bożej Matki na potwierdzenie tożsamości Jezusa Chrystusa. Maryja jest błogosławioną Niewiastą pełną łaski, którą błogosławi Bóg i wszystkie pokolenia odkupionych. Bardzo ważnym zagadnieniem jest ukazanie Maryi w misterium Kościoła jako Matki Kościoła, wzoru duszy i orędowniczki. Maryja to również Oblubienica Ducha Świętego, obdarowana przez Niego wyjątkową świętością, oraz napełniona łaską dziewiczego macierzyństwa Syna Bożego. W końcu Maryja to Dziewica rodząca Chrystusa i Kościół, zapowiedziana w proroczych zapowiedziach mesjańskich, oraz znak nadziei dla odkupionych oczekujących powtórnego przyjścia Pana.

Ks. dr Sławomir Ropiak
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski (Olsztyn)

ul. Hozjusza 15
PL – 11-041 Olsztyn
e-mail: xslawerop@poczta.onet.pl

La presenza di Maria nella Liturgia delle ore dell'Avvento

(Riassunto)

La Liturgia delle ore del tempo di Avvento dedica ampio spazio alla presenza di Maria. L'autore prende in considerazione tutti elementi mariani presenti in diverse parti della Liturgia delle ore. L'articolo inizia con la presentazione di Maria nell'inni di avvento. È interessante notare che tutti inni dei Lodi mattutine ignorano la presenza di Maria, tranne l'inno incluso nella versione polacca del breviario previsto nella prima parte dell'Avvento (fino a 16 XII). Solo la versione polacca contiene pure gli inni per le Ore medie nelle quali si menziona la persona di Maria.

La più forte marcata presenza di Maria si nota nelle antifone di Avvento. Esse sono prese principalmente dai testi biblici. Nelle letture si possa incontrare

la presenza di Maria soltanto nelle letture prese dai Padri della Chiesa ed i altri autori ecclesiastici. Inoltre possiamo trovare gli elementi mariani nelle preghiere di intercessione dei Vespri.

Quale immagine di Maria emerge dall'insieme dei testi liturgici di Avvento? Prima di tutto si tratta dell'immagine biblica. Maria non viene presentata indipendente dal Figlio, ma insieme con Lui, inserita nel mistero dell'incarnazione. Maria è presente come "piena di grazia", scelta da Dio per diventare la Madre di Dio fatto uomo. Maria è la nuova Eva e l'immagine della Chiesa. E' la Sposa dello Spirito Santo e con lei – la Vergine partoriente – si compiono le profezie mesianiche. E' anche il segno di speranza per tutti i redenti che aspettano la seconda venuta del Signore.